

የኢህአዴግ የመፍረስ አደጋ
የኢትዮጵያ ቀጣይ ዕጣ ፈንታ

ጥቅምት 21/2010 ዓ.ም
አዲስ አበባ

በንጋት ጮራ

Email< nigatchora@gmail.com>

የኢህአዴግ የመፍረስ አደጋና የኢትዮጵያ ቀጣይ ዕጣ ፈንታ

I. መግቢያ

አገራችን ኢትዮጵያ የበርካታ ብሄሮች፣ ብሄረ-ሰቦች፣ ህዝቦች፣ እምነቶች እና ባህሎች አገር ናት። የመቻቻልና መከባበር ተምሳሌትም ናት። በተለይ ከ1983 ዓ.ም በኋላ ያለችው ኢትዮጵያ በተለያዩ መልኩ የአለም ተምሳሌትነት እየተጠናከረ የመጣች አገር ናት።

ይህን ብዝሃነት የማስተናገድ ባህሏ የነበረና የቆየ ቢሆንም የፌዴራል ስርዓቱ ደግሞ ጠንካራ እንዲሆን አድርጎታል የሚል እምነት አለኝ። ብዝሃነትን በትክክል በማስተናገድ ምክንያት በአገሪቱ በየጊዜው እየተመዘገቡ ያሉ ድሎች በርካታ ናቸው። በኢኮኖሚው በዲፓሎማሲውም ሆነ በሰላም ማስከበር ዓለም ዓቀፍ ተፅእኖ እየተጠናከረ መጥቷል።

የዚህ ባለቤት በዋነኛነት የኢትዮጵያ ህዝብ ቢሆንም ላለፉት 26 ዓመታት የመራት ኢህአዴግ አስተዋፅኦም ተወዳዳሪ የለውም በማንኛውም የኢትዮጵያ መንግስት ታይቶ የማይታወቅ እድገት በማምጣት ሊመሰገን የሚገባው ነው። ነገር ግን በልማት እንደሰራው ሁሉ በመልካም አስተዳደርና ዲሞክራሲ በሚገባ ባለመስራቱ ኢህአዴግ ሁሌም ተወቃሽ ያደርገዋል።

ይህን እንደ መነሻ በመውሰድ የኢህአዴግ የመፍረስ አደጋና የኢትዮጵያ ዕጣ ፈንታ በሚል አጠር ያለ ፅሁፍ ለማቅረብ ያስገደደኝ በዚህ ድርጅት አባል ከሆንኩበት /የዛሬ 12 ዓመት ጀምሮ ሲሆን/ በቅርብ ጊዜ በአገሪቱ እያጋጠሙ ያሉት ችግሮች ከመፍታት ይልቅ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተባባሱ በመምጣታቸው ኢህአዴግ በውስጡ የጎደለው ነገር እንዳለ ስለተረዳሁኝና የአገራችን ቀጣይነትም ስላሳሰበኝ በግሌ የሚታዩኝ ችግሮችን፣ እነዚህ ችግሮች ካልተፈቱ ሊያጋጥም የሚችል አደጋና መፍትሔ የምላቸው ሃሳቦች በማቅረብ ቢያንስ የህሊና ዕረፍት ማግኘት ከቻልኩ ብዬ ነው።

ሆኖም የስነ-ፀሐፍም ሆነ የታሪክም ባለሙያ ባለመሆኔ በፀሐፊ ለሚያጋጥማቼ ግድፈቶች በይቅርታ እንድታልፉኝ እጠይቃለሁ።

መልካም ንባብ !!

II. ኢትዮጵያ ቅድመ 1983 ዓ.ም እና ኢህአዴግ ምስረታ በአጭሩ

ኢትዮጵያ የምትባል አገር ከዘመነ አክሱም ስልጣኔ ጀምሮ የነበረች እና የታላቅ ታሪክ ባለቤት ብትሆንም አሁን የያዘችው ቅርፅ ይዛ እንደ አገር መቀጠል የጀመረችው አፄ ሚኒሊክ ወደ ስልጣን ከመጡ በኋላ እንደሆነ የተለያዩ የታሪክ መዛግብት ያወሳሉ።

በአፄ ሚኒሊክ የንግስነት ዘመን የተወሰኑ የልማት ጅምርዎች ቢኖሩም እንደ ዘመነ መሳፍንት ነገስታት ሁሉ በርካታ ግድፈቶች ተፈፅሞ አልፏል።

ከዘሀ በሁዋላ የመጡ ንጉስ ሃይለ ስላሴ ወደ ስልጣን በመጡበት 1920ዎቹ አካባቢ የዓለም ሃገራት የተሻለ የስልጣኔ ደረጃ ደርሰው የነበሩበትና ከፊውዳል አገዛዝ ወጥቶ ወደ ካፒታሊስት ስርዓት ግንባታ የተሸጋገሩበት ጊዜ ስለነበረ ንጉሱ ሲከተሉት የነበረው የፊውዳል የአገዛዝ ስልት የኢትዮጵያ ዕድገት የሚገድብ ብቻ ሳይሆን የሕ/ሰብ የዕድገት ሕግጋትም የሚፃረር ነበር። የተለያዩ የታሪክ ፀሐፊያን እንደሚሉት ከሆነ ንጉሱ በቆዩባቸው 44 ዓመታት ኢትዮጵያ በኋላ ቀር አስተሳሰብና ተግባር ተተብትባ ነበር የቀጠለችው፤ ቢሆንም ግን በጊዜው ዓለም የደረሰችበት የስልጣኔ ደረጃ ከፍተኛ ስለነበረ የተወሰኑ ት/ቤቶች ሕክምና፣ ትራንስፖርት፣ ቴሌኮሙኒኬሽን፣ መሰረተ ልማቶች ወደ አገርቤት የገቡበት ሁኔታ ስለነበረ ጥቂት የተማሩ ወጣቶች እየተፈጠሩና የዓለም ሁኔታም በእጅጉ እየተለወጠ በመምጣቱ ንጉሱ በሰላም የሚተኙበት ሁኔታ አልነበረም።

በተለይ በዩኒቨርሲቲ የነበሩ ወጣቶች፣ በፋብሪካ ተቀጥሮ ሲሰሩ የነበሩ ሰራተኞች፣ አርሶ-አደሮች፣ በተለያዩ ት/ቤቶች የሚማሩ ወጣቶች ወዘተ... ፀረ-ንጉሱ እንቅስቃሴ ማካሄድ ጀመሩ። ይህን እንቅስቃሴ ከፍተኛ ደረጃ እንዲደርስ ደግሞ የዓለም ሁኔታ በእጅጉ አጋዥ ነበረ፤ ምክንያቱም በሁሉም የዓለም ጫፎች የተለያዩ አብዮቶች እየተካሄዱ የቅኝ ግዛትና ሁዋላቀር ስርዓት የገረሰሱበት ሁኔታ ስለነበረ ከዚህ በተጨማሪም የግራዘመም ርእዮትና አስተሳሰብ በከፍተኛ ደረጃ ይቀነቀንበት ስለነበረ በዚህ አስተሳሰብ ያልተሳበ ወጣት አልነበረም ይላሉ በጊዜው የነበሩ ሰዎች። የተለየ አስተሳሰብ ባይዝም ኑሮው /ጭሰኝነቱ/ ያንገሸገሸው አርሶ-አደርም የለውጥ አብዮቱ ተሳታፊ ሆነ፤ በተለያዩ ፋብሪካዎች የተቀጠሩ ሰራተኞችም የለውጥ እንቅስቃሴው አካላት በመሆናቸው የንጉሱ ስርዓት ወንበር መነቃነቅ ጀመረ።

በተለይ በ1966 ዓ.ም የነበረ ድርቅና የዓለም የነዳጅ ዋጋ ንረት ተጨምሮበት አብዮቱ ጫፍ ደርሶ የንጉሱ በትረ-ስልጣን እስከ ማንሳት ደረሰ።

ነገር ግን ይህን አገር መለወጥ የሚችል አብዮት በተበታተነ እንዲሁም በተደራጀ ኃይል ባለ መምራቱ ምክንያት ልክ እንደ ግብፅ አብዮት በአክራሪ የሙርሲ ኃይል የተጠመዘዘዉ ሁሉ ተደራጅቶ በነበረው ወታደራዊ ኃይል /ደርግ/ ተጠለፈ /hijack/ ተደረገ፤ አብዮቱም ተቀለበሰ። ደርግ ወደ ስልጣን ከመጣበት ማግስት ጀምሮ የተለያዩ ተራማጅ የሚመስሉ አዋጆች ቢያውጅም በተግባር ግን የጨቋኝ /የፊውዳል ስርዓቱ/ ዘበኛ ሆኖ መቀጠል እንጂ አንዳች ለውጥ ለማምጣት ዕቅድ ወይም ፖሊሲ አልነበረውም። እንዲያውም የዓፈና መዋቅሩ በማጠናከር የተለያዩ ፀረ-ዲሞክራሲና ኢ-ሰብአዊ የሆኑ ድርጊቶች መፈፀም ጀመረ። በጠራራ ፀሐይ በስመ ቀይ-ሽብር ወጣቶች በጥይት እሳት በላቸው። ደርግ ዓፈናውን ያጠናክረው እንደሆነ እንጂ ፀረ-ዕድገት የነበረ የፊውዳል ስርዓት አስተሳሰብ ዘበኛ ይሆንለት እንደሆነ እንጂ ለዚች አገር የሚበጅ አንዳች ለውጥ ማምጣት አይችልም ብሎ የተረዱ የለውጥ አራማጅ ወጣቶች በተለያዩ አደረጃጀት እንቅስቃሴ ጀመሩ።

በዚህ ውስጥ ከነበሩ ጠንካራ አደረጃጀቶች መኳሪን ደርግን በማገዝ ማስተካከል ይቻላል ብሎ ከደርግ ጉን ሲሰለፍ ኢህአፓ በከተማ የህቡዕ ትግል በማካሄድ ደርግን ማዳከም ይቻላል የሚል የተሳሳተ የትግል ስልት ይዞ መንቀሳቀስ ጀመረ፤ ማገብት ብሎ እንቅስቃሴው የጀመረ የያኔው ተሐህት ያሁኑ ህወሓት ደርግን መደምሰስ የሚቻለው በተራዘመ የገጠር ትጥቅ ትግል ነው ብሎ፤ ህዝባዊ አላማ አንገቦ በረሃ ገባ። ከነዚህ በተጨማሪ ከንጉሱ ስርዓት ጀምሮ ለነፃነት የሚንቀሳቀሱ የኤርትራ አደረጃጀቶችም ደርግን ለመፋለም ይበልጥ ተጠናክሮ በየራሳቸው መንገድ መንቀሳቀስ ጀመሩ፤ የነዚህ ሂደት ለጊዜው ትተን ወደ ኢትዮጵያ ስንመለስ ኢህአፓ ወርቅ የሆነ ዓላማ ይዞ ቢነሳም በተከተለው የተሳሳተ የትግል ስልትና በውስጡ በነበረው የፀረ-ዲሞክራቲክ አመራር ምክንያት የስንት ወጣቶችን ህይወት መና አስቀርቶ ለራሱም ተበታትኖ አገር ጥሎ መጥፋቱ ከተለያዩ ፅሁፎች ለመረዳት ተችሏል።

በተራዘመ የትጥቅ ትግል ደርግን ማሸነፍ ይቻላል ብሎ በረሃ የገባው ተሐህት/ህወሓት ባነገበው ህዝባዊ ዓላማ ወደ ህዝብ ቀስበቀስ እየገባ ትግሉ የህዝብ እያደረገ በጥቂት/በጣት የሚቆጠሩ ወጣቶች /ታጋዮች/ ተነስቶ በየጊዜው ተግባሩና አስተሳሰቡ እየገጠበተ በፊቱ የነበሩ የፊውዳል ቅሪቶችና ፀረ-ዕድገት ኃይሎች እየጠራረገ ለ10 ዓመታት

ከተጓዘ በኋላ ከኢህአፓ ፈርሶ የተሻለ ዓላማ አንግቦ የትግል ስልት አስተካክሎ ደርግን ማሸነፍ እንችላለን ብሎ ከተነሱ ጥቂት የኢህዲን ቆራጮች የጋራ ግንኙነት መፍጠር መቻሉ በ2002 ዓ.ም የተፃፈ የኢህአዴግ ታሪክ ያስረዳል።

ስለዚህ ከዚህ በኋላ ደርግን የመደምሰስ ስራ በኤርትራ በኩል የኤርትራ የነፃነት ታጋዮች ደርግን የማፍረስ ሂደት ሲቀጥሉበት፣ በኢትዮጵያ ደግሞ ህወሓትና ኢህዲን ግንባር በመፍጠር የጋራ ፖለቲካና ወታደራዊ ስትራቴጂ በመቀየስ ወደ መኃል አገር መገስገስ ቀጠሉ፤ ቀስበቀስ ብቃታቸውና ብስለታቸው እየተጠናከረ የደርግ ዓቅምም እየተዳከመ ከሰሜኑ የአገራችን ክፍል በስፋት እየተጠራረገ ሲሄድ በ1982 ዓ.ም ከኦሮሞ አብራክ ከተወለዱ ጥቂት ጀግኖች አህዴድን በትግራይ ክልል መሰረቱ። አህዴድም ከህወሓትና ኢህዲን /ብአዴን/ ከፈጠሩት ግንባር ተቀላቅሎ ኢህአዴግን አጠናክሩ፤ የተጠናከረው ኢህአዴግ የውጊያ ስልቱ አጠናክሮ ወደ መሐል አገር በስፋት በመግባት ደርግን ለዘልአለሙ እንዲያከትም አደረገው።ግንቦት 20/1983 ዓ.ም ለኢትዮጵያ ህዝቦች የሰላም፣የዲሞክራሲና የነፃነት ችቦ አበራች። ፀረ-ህብረተሰብ እድገትና ፀረ-ዲሞክራሲ የነበሩ ስርዓቶች ፈራረሱ ።ግንቦት 20/1983 ዓ.ም በኢትዮጵያ አዲስ የለውጥ ምዕራፍ ተከፈተ። የድል ብስራት ከጫፍ እስከ ጫፍ ተበሰረ 1983 ዓ.ም።

III. ኢትዮጵያ ከ1983-93 ዓ.ም እና የኢህአዴግ ሁኔታ

ግንቦት 20/1983 ዓ.ም የደርግ ስርዓት ከፈረሰ በኋላ፣ ለአንድ ወር ያህል የኢህአዴግ ጊዜያዊ መንግስት አገሪቷን እያስተዳደረ ከቆየ በኋላ ወትሮም ቢሆን በህዝብ ወላኝነት የሚያምን ኢህአዴግ በኢትዮጵያ የሚገኙ ሁሉም የፖለቲካ ፓርቲዎች በማሳተፍ የዲሞክራሲ ጭላንጭል የታየበት የሽግግር መንግስት ቻርተር ፀድቆ፣ ከሁሉም ፓርቲዎች የተወጣጣ የሽግግር መንግስት ተቋቁሞ፣ ከሐምሌ 1983 ዓ.ም እስከ ሚያዝያ 1987 ዓ.ም አገሪቷን ማስተዳደር ተችለዋል።

በዚህ የሽግግር ወቅት በርካታ የዲሞክራሲ ስርዓት ምሰሶዎች ተተክለዋል። አሁን እየተመራንበት ያለው የአገሪቱ ህገ-መንግስት በሁለንተናዊ የህዝብ ተሳተፎ ፀድቋል። የተፃፈ ሕገ-መንግስት መኖር በራሱ የአንድን አገር የዲሞክራሲ መለኪያ ቢሆንም በውስጡ የያዛቸው የዲሞክራሲ መርሆች ደግሞ መተኪያ የላቸውም። ስለሆነም በሽግግር መንግስት ጊዜ የረቀቀውና ሕዳር 1987 ዓ.ም የፀደቀው የኢትዮጵያ ሕገ-መንግስት በውስጥ መሰረታዊ የሰብአዊና የዲሞክራሲ ምሰሶዎች አስቀምጧል።

ከዚህ የተወሰኑትን ለመጥቀስ ለዘመናት ታፍኖ የነበረ የመደራጀት፣ የመናገር፣ የመጻፍ መብት በግልፅ ተቀምጧል፤ የሚድያ ነፃነት በግልፅ ተቀምጧል፤ የምርጫ ስርዓትና የውድድር ሁኔታ በግልፅ አስቀምጧል። በዲሞክራሲያዊ ስርዓት መደረግ የሚገባቸው ዝርዝር ጉዳዮች አስቀምጧል። ስለሆነም በኢትዮጵያ ለመጀመርያ ጊዜ በዲሞክራሲያዊ መንገድ፣ ነፃና ፍትሐዊ ምርጫ ተካሂዷል። የዲሞክራሲ ዋነኛ መርህ ተብሎ በሊበራል ዲሞክራቶች ከሚቀመጠው አንድ ነፃና ፍትሐዊ እንዲሁም ተከታታይነት ያለው ምርጫ ማካሄድ ሲሆን፣ በኢትዮጵያ እነዚህ ነገሮች ተግባራዊ ለማድረግ ሕጋዊ ማዕቀፍ ተቀምጧል። ስለሆነም የተዋጣለት ሊባል የሚችል ለዲሞክራሲ ማብብ በር የከፈተ ሕገ-መንግስት በሰነድ ደረጃ ፀድቆ ተግባራዊ ተደርጓል።

በማግስቱ የግል ኤሌክትሮኒክ እና ፕሪንት ሚዲያዎች እንደ አሸንፎ ፈልጏል። የአደረጃጀት የመፍጠር መብታቸውና በሕገ-መንግስቱ የተቀመጠ የመድብለ ፓርቲ ስርዓት መሰረት ያደረጉ በርካታ ተቃዋሚ ፓርቲዎች ተፈጥሯል። ለመጀመርያ ጊዜ በተካሄደው የ1987ቱ ምርጫ በርካታ የተቃዋሚ ፓርቲዎች የፓርላማ ቦታ ይዟል። ስለሆነም የሽግግር ስርዓቱ በሰላም ተጠናቆ ሚያዝያ 1987 ዓ.ም በተካሄደው ህዝባዊ ምርጫ ኢህዴግ ለመጀመርያ ጊዜ አሸንፎ በትረ ስልጣን ለመያዝ በቅቷል።

በሽግግር ወቅትም ሆነ ከሽግግር በኋላ በነበሩ ጊዜያት በርካታ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና የማህበራዊ ስራዎች ተከናውኗል። ኢትዮጵያ ስትሄድበት ከነበረው የቁልቁለት መንገድ ወጥታ የተወሰነም ቢሆን እድገት ማስመዝገብ ጀመረች። ቢሆንም ግን ጥርት ያለ የምትመራበት ፖለቲካና ስትራቴጂ እንዲሁም አስተሳሰብ በኢህአዴግ በኩል አልተያዘም ነበር። የዚህ ምክንያት በአንድ በኩል ከ1966 ጀምሮ የነበረው የሶሻሊስት አስተሳሰብ እድገት ከበርሊን ግንብ መፍረስ እና የነ ራሺያ ውድቀት ተያይዞ የሶሻሊስት ርእዮት የተዳከመበት ወቅት ስለ ነበረ፣ በሌላ በኩል አለም በአንድ ዋልታ ወደ ምትመራበት የካፒታሊስት አስተሳሰብ ዕድገት መምጣት ኢህአዴግ የሚንዘበት መንገድ በግልፅ ማስቀመጥ አልቻለም። ጥርት ያለ መንገድ ባልተያዘበት የተወሰነ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ዕድገት ቢመጣም ስር-ነቀል ለውጥ ማምጣት ግን አልተቻለም።

ከዚህ በተጨማሪ ኢህአዴግ በውስጥም በውጭም ትልልቅ ፈተናዎች ተደቀኑበት በውስጥ የኪራይ-ሰብሳቢነት ዝቅጠት አጋጠመው አንቱ የተባሉት መሪዎቹ ሳይቀር ወደ እስር የወረዱበት ሁኔታ ተፈጠረ፤ በውጭ ደግሞ የኤርትራ /ሻዕቢያ/ ወረራ የተከሰተበት ሁኔታ ተፈጠረ። በዚህ መንታ ውጥረት የገባው ኢህአዴግ ተገድዶም ቢሆን የውስጡን

ጉዳይ ወደ ጉን በመተው ወራሪውን የውጭ ኃይል የመመከት ስራ አካሄደ። በመጨረሻም ከጫፍ ጫፍ የተሰበሰበው የኢትዮጵያ ኃይል የሻዕቢያን ሰራዊት ጠራርጉ ከወረረበት ቦታ አስወጣው። ነገር ግን አላስፈላጊ የህይወትና የንብረት ውድመት አስከተለ፤ የአገሪቱ ኢኮኖሚም ቁልቁል ወረደ።

የኤርትራ ጉዳይ በዚህ ከተጠናቀቀ በኋላ ወደ ውስጥ በሚመለስበት ወቅት ከባድ ፈተና በድርጅቱ አጋጠመ። ድርጅቱ የመሰንጠቅ አደጋ አጋጠመው፤ የመሰንጠቅ ሁኔታው ለሁለት በተከፈለ ለወራት የፈጀ ክርክር በኋላ ችግሩን በግልፅ ማስቀመጥ ተቻለ፤ የኢህአዴግ ችግር የኪራይ ሰብሳቢነትና ሙስና ዝቅጠት ችግር እንዲሁም የጠራ የመስመር ያለመያዝ ችግር ነው በሚል ተደመደመ። ይህን ግምገማ ያልተቀበለ ኃይል አንጃ ሆኖ ወጣ።

IV. ኢትዮጵያ ከ1993 ዓ.ም በኋላና የኢህአዴግ ሁኔታ

የኤርትራ ጦርነት /ወረራ/ ከተቀለበሰ በኋላ የኢህአዴግ አባል ድርጅቶች ሁሉም ወደ ተሃድሶ በመግባት ራሳቸውን የማጥራት ስራ እንዳካሄዱ ከላይ ለመግለፅ ተሞክሯል። ተሃድሶው በእኔ እምነት ሁለት ገፅታዎች የነበሩት ነው፤ በአንድ በኩል አገሪቱ ልትመራበት የሚችል ጥርት ያለ መስመር በመቀየስ ረገድ አቻ አይገኝለትም። በተሃድሶው ማግስት ኢትዮጵያ የምትመራበት የአብዮታዊ ዲሞክራሲያዊ መስመር የመጨረሻ ግቡ ካፒታሊስት ስርዓት /የነፃ ገበያ ኢኮኖሚ/ መገንባት መሆኑ በግልፅ አስቀምጧል። ከዚህ መስመር በመነሳትም ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ተቀርፆ ውጤታማ መሆን አስችሏል። በተለይ በኢኮኖሚ መስክ በርካታ ድሎች ተመዝግቧል፤ አገራዊ የኢኮኖሚ ዕድገቱም ቢያንስ ለተከታታይ 13 ዓመታት በኢትዮጵያ መንግስት ሪፖርት ከ10% በላይ፤ በእነ IMF በእነ WB ሪፖርት ደግሞ ከ8% በላይ አድጓል። በተለይ የመሰረተ ልማትና የኮንስትራክሽን ዕድገቱ አመርቂ ሊባል የሚችል ነው። ስለዚህ የተሃድሶው ውጤት በልማቱ መልካም ነበር ሊባል ይቻላል።

ሌላው የተሃድሶው ገፅታ አንዳንድ ብሄራዊ ድርጅቶች ግማሽ የአመራር አካላቸው እንዲቆረጡ በማድረግ ያዳከማቸው ሲሆን አንዳንድ ብሄራዊ ድርጅቶች ደግሞ ምንም ሳይነኩ ያለፉበት ሁኔታ ነበር። ህወሓት በርካታ ከፍተኛ አመራሮቹን አጥቷል። ከደኢህዴን እና አህዴድ የተወሰኑ አመራሮች የተሃድሶው ሰለባ ሆኗል። ብአዴን ምንም ሳይነካ አልፏል። እዚህ ጋር መነሳት ያለበት ችግሮቹን በትክክል ተገምግሞና ጠርቶ የሄዱ ከሆነ ከሁሉም ብሄራዊ ድርጅቶች የዚህ ችግር ሰለባ የሚሆኑ አይጠፉም፤ ምክንያቱም በኪራይ-ሰብሳቢነት ዝቅጠት ነፃ

የሆነ ድርጅት ስላልነበረ፤ ከዚህ በተጨማሪ የላይኛው አመራር ብቻ ሳይሆን ወደ ታች ወርዶ ተመሳሳይ ዝቅጠት ውስጥ የነበሩ ማስወገድ ይችል ነበር። እነዚህ ነገሮች በትክክል እስከ ህዝብ ወርዶ ሳይፈተሹ የላይኛው አመራር ለዛውም ከህወሓት ብቻ ቆርጦ ሌላውን በደንብ ሳይነካ ችግሮቹን በደንብ ሳይፈትሽ ማለፉ ተሃድሶው በተወሰነ መልኩም ቢሆን ሙሉ ነበር ለማለት ያስቸግራል።

የ1993ቱ ተሃድሶ በዚህ መልኩ ከተጠናቀቀ በኋላ በኢህአዴግ አመራር እምብዛም የከፋ ችግር ሳያጋጥም እስከ 1997 ዓ.ም ምርጫ ቀጠለ። ምርጫ 1997 ዓ.ም ግን የተለየ ምዕራፍ ይዞ ብቅ አለ፤ በየአካባቢ ሲፈፀሙ የነበሩ የፀረ-ዲሞክራቲክ ተግባራትና የውሸት ሪፖርቶች በሌላ በኩል ደግሞ ገደብ የሌለው የጥላቻና የዘረኝነት የፖለቲካ ቅስቀሳ ምክንያት በአብዛኞች ከተሞችና በተወሰኑ የገጠር ክፍሎች ትምክህተኞችና ጠባቦች ጎልቶ የወጡበት ህዝቡ በኢህአዴግ ላይ ያለውን ቅሬታ ያሳየበት ሁኔታ ተፈጠረ። ሆኖም ተቃዋሚዎቹ ሲነሱም ለህዝብ ብሎ ስላልተነሱ ሙሉ በሙሉ ስልጣን ካልተረከብን ምርጫው ተጭበርብሯል በሚል የተሳሳተ አካሄድ ሙሉ በሙሉ ያሸነፉበት አዲስ አበባ ሳይቀር አንቀበልም በማለት ወጣቱ ለአመፅና ለሁከት ዳረጉት። ቢሆንም ግን በጊዜው በነበረ ቆራጥ አመራር የህግ የበላይነት የሚከበርበት ሁኔታ በመፈጠሩ ከተጠያቂነት ያመለጠ አንድም አካል አልነበረም።

የ1997ቱ ምርጫ በዚህ መልኩ ተጠናቆ፤ ኢህአዴግ አብዛኛውን ወንበር በማሸነፍ የመንግስትነት ስልጣኑ ከያዘ በኋላ በርካታ ለውጦች ተከሰቱ በችግሮቹ ዙርያ ከህዝብ ጋር በመወያየት ሰፊ መግባባት በመፍጠር ለቀጣይ ተልዕኮ በመነሳት የነበሩበት ችግሮች በማስተካከል ጉዞውን ቀጠለ የአገሪቱ ኢኮኖሚያዊ እድገትም ቀጠለ።

ከ1997 ዓ.ም ምርጫ ትምህርት የወሰደ ኢህአዴግ በ2002 ዓ.ም ምርጫ በሚገባ በመዘጋጀትና በይበልጥ ከህዝቡ ጋር በመቅረቡ ምንም እንኳን ሳይፈጠርበት ኢህአዴግና አጋሮቹ ከ99% በላይ በማሸነፍ ዳግም በትረ-ስልጣኑን ተቆጣጠሩት።

ከምርጫ 2002 ዓ.ም ማግስት ጀምሮ አገሪቷ በህልሚ እንኳን አስባው የማታውቅ ትላልቅ የልማት ዕቅዶች/GTP-1/ና ፕሮጀክቶች /ሜጋ-ፕሮጀክቶች/ ህዳሴ ግድብን ጨምሮ ለመገንባት መሰረት ተጣለ። በተለይ የህዳሴ ግድቡ መላ ኢትዮጵያን አንድ ያደረገ የጋራ ስሜትና መነሳሳት የፈጠረ ፕሮጀክት ሲሆን የኢትዮጵያ ዕድገት ለማይመኙ አገራትና ግለ-

ሰዎች ግን አንጀት ያሳረፈ ነበር ማለት ይቻላል። ከግድቡ በተጨማሪ በርካታ የባቡር መንገዶች፣ የስኳርና ማዳበርያ ፕሮጀክቶች ተጠነሰሱ አጀማመራቸውም አመርቂ ሆኖ ቀጠለ።

አገሪቱ በዚህ ሁኔታ እየተመነደገች ባለችበት ሁኔታ ነሐሴ 14/2004 ዓ.ም በአገሪቱና በኢህአዴግ አስደንጋጭ ሁኔታዎች ተፈጠሩ። የአዲሲቷ ኢትዮጵያ ፈጣሪና አርክቴክት ባለ ምጡቅ ስብእና ታላቁ መሪዎች “መለስ ዜናዊ” በድንገተኛ ህመም ምክንያት በሞት ተቀማች። ኢትዮጵያ አዘነች፣ አፍሪካ አዘነች፣ ዓለም አዘነች ምክንያቱም የሞተው ተራ ሰው ሳይሆን እንደ ሱዳን-ራይዝ አባባል “WORLD CLASS MIND LEADER” ነው ዓለም ያጣችው።

ከመለስ ህልፈት በኋላ አገሪቷ ትብታተናለች የሚል ግምት የነበራቸው ብዙዎች ቢሆኑም የኢህአዴግ አመራሮች የመለስ ሴጋሲን ለማስቀጠል ከመቸውም ጊዜ በላይ በተባበረ ክንድ መስራት አለብን በቁጭት መንፈስ መስራት አለብን ብሎ ቃልኪዳናቸው በማደስ ምንም እንከን የሌለሽ የአመራር መተካካት በማካሄድ መለስ የጀመራቸው የሰላም፣ የልማትና የዴሞክራሲ ስራዎች ማስቀጠል ተያይዞት አገሪቷም እድገትዋን ቀጠለች።

ነገሮች እንደዚህ እያሉ እስከ 2006 ዓ.ም ቢቀጥሉም ከዚያ በኋላ ግን በአገሪቱ ችግሮች ብቅ ብቅ ማለት ጀመሩ። በኦሮምያ ክልል በተቀናጀ የአዲስ አበባና ኦሮምያ የልማት ማስተር ፕላን ምክንያት በርካታ ሰላማዊና ሰለማዊ ያልሆኑ ሰልፎች ተካሄዱ በዚህ ምክንያት የሰው ህይወት ጠፋ፣ በጋምቤላ ዘርን የለየ ጥቃት ተፈፀመ፤ በቤንሻንጉልም ተመሳሳይ ችግር ተከሰተ። የሁሉም ችግሮች መነሻና መድረሻ የአመራር ችግር ነበር። ቅድም በመንደርደሪያዬ በተሃድሶው በሚገባ ያልጠራ አመራር የፈጠረው ችግር ነበር። ከጊዜ ወደ ጊዜ በአመራሩ እየሰፋ የመጣ የኪራይ-ሰላሲነት ተግባር አመለካከት ችግር ነው።

ለምሳሌ የኦሮምያና አዲስ አበባ የተቀናጀ የልማት ማስተር ፕላንን ምክንያት አድርጎ የተነሳው አመፅ አንዳችም የህዝብ ችግር የለበትም። በተለያዩ መንገድ ካሳ ሳያገኝ ከመራቱ የተፈናቀለው አርሶ-አደር፣ የስራ ዕድል ያልተፈጠረለት ወጣት በጠባብ አመለካከት በማነሳሳት መሬትህ ሊወሰድብህ ነው፣ ኦሮም ቦታ የለህም እየተባልክ ነው ተብሎ የተፈጠረ ችግር ነው። የኦሮምያና አዲስ አበባ የተቀናጀ ማስተር ፕላን ከማንም በላይ ተጠቃሚ የሚያደርገው በአዲስ አበባ ዙሪያ ያሉት የኦሮምያ ከተሞችና በዛ አከባቢ የሚገኙ ኦሮሞዎችን ነው። በልማት መተሳሰር ማለት አብሮ መልማት አብሮ ማደግ እንጂ ልዩነትና መነጣጠል ፈጥሮ አያውቅም። እንኳን በአንድ አገር ያሉት ሁለት አጎራባች ክልሎች የተለያዩ አገራትም በዚህ ተሳስሯል፤

ለምሳሌ ሸንገን ሺዛ የሚጠቀሙ የአውሮፓ አገሮች በባቡር ትራንስፖርት እና ኮሙኒኬሽን ተሳስሯል። እነዚህ በርካታ አገራት ናቸው። በመተሳሰራቸው ግን እድገታቸው እንዲፋጠን አደረገ እንጂ ወደ ኋላ እንዲመለስ አላደረገውም። ኢትዮጵያ ከሌሎች የኢስት አፍሪካ አገራት በባቡር፣ በኤሌክትሪክ ኃይል ወዘተ... ለመተሳሰር እያደረገችው ያለው ጥረትም ይህን ነው የሚያመለክተን።

ታዲያ ዓለማዊ ሁኔታው ይህ ከሆነ ለምንድነው በማስተር ፕላን ምክንያት ብጥብጥ የተጠፈረው? ለሚለው ጥያቄ መልሱ ኦሮምያ ክልል በተፈጥሮ ፀጋ የታደለች ብትሆንም እሷን እያስተዳደሩ ያሉት መሪዎች ለግል ክብራቸውና ለስልጣናቸው ብቻ ስለሚጨነቁ ከተለያዩ ኪራይ-ሰብሳቢ ኃይሎች በመመሳጠር ስለ መዘበሯት ነው። የኦሮምያ ህዝብ ሰልፍ ቢወጣ፣ ንብረት ቢያቃጥል አይገርምም። ምክንያቱም በራሱ ልጆች ለመልካም አስተዳደር እጦትና ለስራ አጥነት ችግር ስለተጋለጠ። ነገር ግን የራሱ አመራሮች አዲስ አበባ የሚያከራዩት ቤት፣ ልጆቻቸው የሚያስተምሩበት ት/ቤት ቢያይ መሰረተ ልማት፣ የህዝብ ሃብት የሌላ ብሄር ተወላጆች ሳይሆን የሚያቃጥል እነሱን ነበር የሚያቃጥላቸው። ስለሆነም ኪራይ-ሰብሳቢው አመራር ይህን ችግር ስለሚያቅ ተመልሶ ራሱን እንደሚያቃጥለው ስለሚያውቅ ከሌላ ብሄር የመጣ ሰው እየዘረፈህ ነው የኦሮምያ መሬት ለአዲስ አበባ እየተሰጠ ነው። ኦሮም እየተጎዳህ ነው እያለ በጠባብ መንገድ እየቀሰቀሰ እድሜውን ያራዝማል የኦሮምያ ወጣቶች የጥይት እራት እንዲሆኑ ያደርጋል። ይህን በማባባስ ደግሞ ውጪ ካሉ ጠባብ ኃይሎች /ከነጃዋር/ ቀን ከሌሊት በትጋት ይሰራል። ስለዚህ ችግሩ ሌላ ሳይሆን በአመራር ውስጥ ያለውና በተሃድሶው ያልጠራ የአመለካከትና የተግባር ችግር ነው።

በጋምቤላ እና በቤንሻንጉል በዚሁ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮችና የዘር ጥላቻ ሁከቶች ዋነኛው መነሻውና ተጠያቂው አመራር መሆኑ መጨረሻ በተደረገ ማጣራት በግልፅ የተገኘ ሃቅ ነው።

በ2006 አካባቢ የተጀመሩ ሁከቶች በሚገባ ተገምግሞ፣ አስፈላጊ እርምጃ ሳይወሰድ የእሳት ማጥፋት ስራ ብቻ ተሰርቶ ብቻ ታለፈ።

ነገሮች በጥሞና ተገምግሞና ዘላቂ መፍትሔ ሳይደረግላቸው ምርጫ 2007 ዓ.ም ደረሰ፣ በምርጫው ኢህአዴግ 100% አሸነፈ። ሆኖም በምርጫው የተሳተፉ 100% መራጭ ለኢህአዴግ ድምፃቸው ሰጡ ማለት አይደለም የአዲስ አበባ ብቻ ብንወስድ 32%ቱ ኢህአዴግን

አልመረጠም። ነገር ግን የምንከተለው የምርጫ ህግ የአብላጫ ድምፅ ስለሆነ ለ5ኛ ጊዜ በትረ ስልጣኑ ኢህአዴግ ተቆጣጠረው። ኢህአዴግ አሸነፈ ማለት ግን በእኔ ግምት ህዝቡ በኢህአዴግ ፍቅር ስላበደ ነው የመረጠው የሚል እምነት የለኝም። እዚህ ላይ መነሳት ያለባቸው ሁለት መሰረታዊ ምክንያቶች አሉ አንዱ ኢህአዴግ በተደጋጋሚ ከስህተቱ ተምሮ ተአምር የመስራት ልምድ ስላለው ህዝቡ ደግሞ ይህን በሚገባ ስለሚያውቅ ለምን ተጨማሪ ዕድል አልሰጠውም? ይህን ዕድል ሰጥቼ እነዚህ የተጀመሩ ተስፋ ሰጪ ፕሮጀክቶች ለምን አይጨርሳቸውም? በሚል ሲሆን ሌላ በኩል ደግሞ በአገሪቱ ባሉት ተቃዋሚ ፓርቲዎች ተስፋ ስለቆረጠ ነው። ያም ሆነ ይህ ኢህአዴግ አሸንፏል።

ኢህአዴግ መቶ በመቶ በምርጫ አሸንፎ አንድ አመት ባልሞላው ጊዜ በ2008 ዓ.ም በአብዛኛው የአገሪቱ ክፍሎች የተለያዩ ግጭቶችና ሁከቶች ተፈጠሩ። በትግራይ ክልል በአምባሰነይቲ በታሪኩ አርጎት የማያውቅ የተቃዋሚ ሰልፍ አካሄደ። በአማራ ክልል በተለያዩ ቦታዎች በተለይ ምዕራብ አማራ /በሁሉም አካባቢዎች/ የተለያዩ ዓመፆች ተቀሰቀሱ፤ በኦሮምያ በአብዛኛው ክፍል አመፅና ሁከት ተቀሰቀሰ፤ በደቡብ ክልል የተለያዩ ግጭቶች ተከሰቱ /በተለይ ኮንሶ በሚባል ወረዳ ለአንድ ዓመት ያህል ከደኢህዴን አመራር ውጪ ሆነች/ ወዘተ... እነዚህ ችግሮች ለምን ተከሰቱ? የሚለው ነው ዋነኛ ጥያቄ የሚሆነው። መልሱ እላይ እንደተባለው የአመራር ብልሽት ነው።

የእያንዳንዱ ችግር በዝርዝር ለማየት በትግራይ ክልል የተከሰተው የህዝቡ ጥያቄ የመልካም አስተዳደር እና የዲሞክራሲ ጥያቄ ነው። ህዝቡ የመልካም አስተዳደር ችግር አለብኝ የራሴ ወረዳ ይሰጠኝ የሚል ነው ጥያቄው፤ የህወሓት አመራር ምላሽ ግን በዲሞክራሲያዊ መንገድ ጥያቄውን መመለስ ሳይሆን በዓፈና ለማስታገስ ጥረት ማድረግ የተለያዩ ታፕላዎች መለጠፍ፤ የተቃዋሚው ሁሉ ዓረና እያሉ መፈረጅ ነው የተያያዘው። ከዚህ ወረዳ ውጪ የተለያዩ ጥያቄዎች በሚነሱበት ሁሉ መልሳቸው አንድ ነው የጠላት ጥያቄ ነው በማለት የማሸማቀቅ፤ የፀረ ዲሞክራሲ ተግባር ነው።

በአማራ ክልል በተለያዩ አካባቢዎች የተነሱ ጥያቄዎች የልማትና የመልካም አስተዳደር ጥያቄዎች ናቸው። ነገር ግን ይህን ጥያቄ በትክክለኛው መንገድ መመለስ የማይችል አመራር ቀስ በቀስ የጥያቄው መንፈስ እየቀየረ በትምክህት በማነሳሳት የራሱን የቤት ስራ ከመስራት ይልቅ የትግራይ የበላይነት አለ፤ የአማራ መሬት ለትግራይ ተሰጥቷል፤ የማንነት ጥያቄ ነው ያለህ፤ በሚል ወደ አልታሰበ የዘር ጥላቻና ብጥብጥ ወሰደው። በመጨረሻም በታሪክ ታይቶ

የማያውቅ በፍቅርና በመልካም ጉርብትና የነበሩ የትግራይና የአማራ ህዝቦች ቅራኔ እንዲፈጥሩ ተደረገ።

ይህ የተደረገበት ዋነኛ ምክንያት በብአዴን አመራር ውስጥ ያለ የኪራይ-ሰብሳቢነትና የትምክህት ችግር ከመጀመርያ ተሃድሶ ጀምሮ በሚገባ ሳይጠሩ በጎራ መደበላለቅ ሲጓዙ በመቆየታቸው የተፈጠረ ችግር ነው። አመራሩ የህዝብቡን ጥያቄ መመለስ ሲያቅተው አማራ ተወረሃል፤ በእኩል ብሄር ተበልጠሃል፤ በሚል የትምክህት ሴራ የዜጎች ህይወት መጥፋትና መፈናቀል እንዲደርስ አድርጓል።

በኦሮምያ የነበረው ችግር ቅድም ከማስተር ፕላን ጋር አያያዥ ካቀረቡት የተለየ ነገር የለውም። ኪራይ-ሰብሳቢው አመራር የፈጠረው ችግር ነው። የዚህ ውጤት ነው ለረዥም ጊዜ ተፋቅሮና ተዋደው በነበሩ ዜጎች ጥላቻ እንዲፈጠር የተደረገው። አንድ ምሳሌ ለመጥቀስ በሁሉም የኦሮምያ ሰልፎች /አመፆች/ አንድ መፈክር አለች “Down Down Woyane” የምትል። ይችን ብንተረጎማት እዚህ እየመራህ ያለው አህዴድ ሰላም ነው ወይም ችግር የለበትም፤ ከትግራይ የመጣ ወያኔ ነው ችግር እየፈጠረብህ ያለ ማለት ነው መፈክሩ። በትክክል ያየን እንደሆነ ግን ህወሓት ትግራይን እንጂ ሌላ ክልል ለመምራት የሚያስችለው ሕጋዊ ማዕቀፍ የለውም፤ በተግባርም እንደዛ ነው። ስለሆነም በኪራይ-ሰብሳቢነትና በጥበት የተሞላ አመራር በየጊዜው የተለያዩ አጀንዳዎች በመቅረፅ ሃብቱን ያካብታል ፤ የስልጣን ጊዜው ያራዝማል።

በደቡብ ክልል የተፈጠረው ችግር ከዚህ በተለየ መልኩ የሚታይ አይደለም፤ የሚያጋጥሙ ችግሮች የደኪህዴን አመራር ድክመት የፈጠራቸው ናቸው።

ከኢህአዴግ ክልል ውጭ ባሉት አካባቢዎች የሚፈጠሩ የዘር ጥላቻ ችግሮችም መነሻቸውና መድረሻቸው የአመራሩ የኪራይ-ሰብሳቢነት ችግር ነው።

እነዚህ ችግሮች በሁሉም አካባቢ ገንፍሎ በመውጣታቸው፤ በተለመደው የስርዓት ማስከበር ሂደትም ሊፈቱ ባለመቻላቸው፤ አገሪቱ በታሪክ ለመጀመርያ ጊዜ አስቸኳይ ጊዜ አዋጅ እንድታውጅ በማድረግ ለ10 ወራት በአዋጅ ስር ቆይታለች /10 ወራት በወታደራዊ ጥበቃ/። አስቸኳይ ጊዜ አዋጁ የብዙዎችን ህይወት የታደገ፤ የብዙዎችን መፈናቀል ያስቀረ፤ የበርካታ ንብረት ውድመት ያዳኝ ቢሆንም መሰረታዊ የአስተሳሰብ ለውጥ ሳይመጣ በዋና ዋና አገራዊ ጉዳዮች መግባባት ሳይፈጠር ተነሳ። መነሳቱ በእኔ እምነት ተገቢ ነው አልልም ቢያንስ በከፊል መቆየት ነበረበት።

V. በህዝቦችነት የታጀበ ጥልቅ ተሃድሶና ውጤቱ

በ2008 ዓ.ም በመላ አገሪቱ ከፍተኛ ችግሮች በመፈጠራቸው ምክንያት ኢህአዴግ የችግሮቹ ምንጭ ሌላ ሳይሆን እኔው ራሴ ነኝ፤ ስለዚህ በ1993 ዓ.ም የተጀመረው የተሃድሶ እንቅስቃሴ በማጥለቅ መታደስ አለብኝ ብሎ ገብቷል። የተሃድሶው ዓላማ ግልፅና ተገቢም ነበረ። ምክንያቱ ከላይ ለመግለፅ እንደሞከርኩት የአብዛኞቹ ችግሮች ምንጭ በአመራሩ ውስጥ ያለ የኪራይ-ሰብሳቢነት አመለካከትና ተግባር በመሆኑ። ስለሆነም ተሃድሶው በኢህአዴግ ደረጃ በቃላት /በንግግር/ መግባባት ተፈጥሮ ጥልቅ ተሃድሶ የሚል ስያሜ ተሰጠው። በፌዴራልም በክሎሎችም ጥልቅ ተሃድሶ ተጥለቀለቀ። የተሃድሶው ውጤት በየክልሉ ማየት ይቻላል።

ለምሳሌ በትግራይ በነበረው የማዕከላዊ ኮሚቴና ስራ አስፈጻሚያነበረ የተሃድሶ ግምገማ በርካታ ችግሮች /በውጭ ከሚገለፀው በላይ/ ተነስቷል፤ በድርጅቱ ውስጥ የፀረ-ዲሞክራሲ አስተሳሰብ ገንግኗል፤ ጠባብነት/ከባቢያዊነት/ አለ፤ ለስልጣን ያለን አመለካከት የተዛባ መሆን ሙስና ኔት-ወርክ ወዘተ...የሚሉ የተነሱ ሲሆኑ እነዚህ ችግሮች ይገልፁኛል ብሎ የወሰደ ከፍተኛ አመራር ግን አንድም የለም። ይባስ ብሎ በዚህ ረገድ የምታውቁልን ነገር ካላቹ ማቅረብ ትችላላቹ እኛ ግን ፈትሽን አጥተናል ነው የተባለው በዚህም ምክንያት አንዳች እርምጃ የተወሰደበት አመራር የለም። ቢያንስ ግን በፀረ-ዲሞክራሲና በፖለቲካል ኮራፕሽን የሚጠየቁ ከፍተኛ አመራሮች ነበሩ፤ ቢያንስ የፀገዴና የጠገዴ አዋሳኝ እልባት እንዳያገኝ በማድረግና በዛ ምክንያት በርካታ ዜጎች በጎንደር ስለባ በመሆናቸው የኛ ችግር እጅ አለበት በሚል መጠየቅ ነበረባቸው። ነገር ግን ምንም ፖለቲካዊም አስተዳደራዊ እርምጃ ሳይወሰድ መጥፎና ጥሩ ሳይለይ የጥልቅ ተሃድሶ ወደታች በማውረድ የተወሰኑ የታችኛው አመራር አካላትና ሲቪል ሰርቫንት ላይ እርምጃ የመውድ ስራ በመስራት ቀጠለ።

በአማራ ክልል የተካሄደው የጥልቅ ተሃድሶ የተፈጠሩ ችግሮች በግልፅ ሳያስቀምጥ በጎንደርና አካባቢው በዘራቸው ምክንያት የተጨፈጨፉና የተፈናቀሉ ቅማንቶችና የትግራይ ተወላጆች፤ የኛ የአመራር ብልሽት ምክንያት ነው ብሎ በሚገባ ሳይገመገምና በዛ የተሳተፉና የመሩ አመራሮች እንዲጠየቁ ሳያደርግ የችግሩ ምክንያት የትግራይ የበላይነት ነው። የወሰንና የማንነት ጥያቄ ችግር ነው፤ ብሎ የማድበስበስ ስራ በመስራት ነው የተሃድሶ ሂደቱ የቀጠለው። ከሁሉም የሚገርመኝ ከክልሉ ርዕሰ መስተዳድር ጀምሮ እስከ ክልሉ ኮሙኒኬሽን ኃላፊ ይህን ዘር የማጥፋት ሴራ አንድም ቀን ሳያወግዙ ችግሮቹን በማቃለል ነው የታለፈው። የጥልቅ

ተሃድሶው እንቅስቃሴ መነሻ በማድረግ በየአካባቢው ሲነሱ የነበሩ ጥያቄዎች የመልካም አስተዳደርና የኪራይ-ሰብሳቢነት ችግሮች ሆኖ ሳለ የማንነትና የወሰን ጥያቄ ለማስመሰል የተደረገው ጥረት ከፍተኛ ነው።

በአንድ የአማራ ክልል ቴሌቪዥን ፕሮግራም እየተከታተልኩኝ በባህር ዳር ከተማ በወሰን ጥያቄና በማንነት ጥያቄ ለተነሳው “የባህር-ዳር ከንቲባ መልስ ሲሰጡ የወልቃይት የማንነት ጥያቄ በጥብቅ እየተከታተልነው ነው” ሲሉ መለሱ። እኔ የገረመኝ እሳቸው የትግራይ ክልል አስተዳዳሪ ናቸው ወይስ የአገሪቱ ጠ/ሚኒስቴር ወይስ የማንነት ተሟጋች? የወልቃይት ጥያቄን በጥብቅ የሚከታተሉት? እንደዚህ እየሆነ ተሃድሶው የማጥለቅ ስራ በውስጥ ሳይወሰድ፣ ችግሩ የመልካም አስተዳደርና የኪራይ-ሰብሳቢነት ሆኖ ሳለ ችግሩን ወደ ውጪ እየተወረወረ ወደ ውስጥ ሳይታይ በነበረው የኪራይ-ሰብሳቢነት ችግር፣ በተፈጠረው የዘር ጭፍጨፋ ችግር ማንም የበላይ አመራር ሳይጠየቅ ወደታች በማውረድ እንደ ትግራይ ሁሉ የተወሰኑ የበታች አመራሮችና ሲቪል ሰርቫንቶች ላይ እርምጃ በመውሰድ ነው ተሃድሶው የጠለቀው።

በኦሮምያ ክልል የተካሄደው ተሃድሶ በፖለቲካዊ እይታ ይሁን በአሰራር ደረጃ በስህተት ተጀምሮ በስህተት ነው የተጠናቀቀው። ይህ የምልበት ምክንያት ግምገማ ሳይደረግ አመራር አይወርድም። አህዴድ ግን ገና ሳይጀምር ነው የአመራር ሹም-ሽር ያካሄደው/ ይህ ማለት የተነሳው አመራር ያጠፋው በግልፅ ታውቆ ትምርት ሳይወሰድበት፣ የሚተካው አመራርም ጤንነቱ ሳይረጋገጥ ነው ሹም-ሽር ያካሄደው/ ። በኦሮምያ ክልል ያለው የኪራይ-ሰብሳቢነት ሁኔታና ጠባብነት ከማንም ክልል የከፋ መሆኑ አያጠያይቅም። በአህዴድ የአመራር ችግር ምክንያት በርካታ ከተለያዩ የአገሪቱ ክፍል የተሰባሰቡ ዜጎች እንዲፈናቀሉ ተደርጓል፣ እንዲሞቱ ተደርጓል፣ ንብረታቸው እንዲወድምና እንዲዘረፍ ተደርጓል፣ በርካታ የኦሮም ተወላጆች ባልፈለጉት መንገድ ህይወታቸው እንዲያጡና የችግሮቹ ሰለባ እንዲሆኑ ተደርጓል። ስለሆነም የአህዴድ ግምገማ በጣም ጠንካራና ስር-ነቀል መሆን ሲገባው ተራ ሹም-ሽር በማድረግ የጠባብነት መርከብ ተጠናክሮ የወጣበት፣ የኪራይ-ሰብሳቢነት መንገድ የተጠናከረበት ህዝባዊነት ቀርቶ ህዝቦችን ገንግኖ የወጣበት፣ ለኔትወርኩ የማይመች አመራር የተቆረጠበት፣ ጠባብና ህዝበኛ አመራር ወደፊት የመጣበት የአገሪቷ አንድነት አደጋ የሚጥል ተሃድሶ ነው የተካሄደው። በፈፀመው የኪራይ-ሰብሳቢነት፣ ዜጎች እንዲፈናቀሉ እንዲሁም ህይወት ንብረታቸው እንዲያጡ በማድረግ ምክንያት አንድም ሰው ተጠያቂ አልተደረገም። ይህን ሳያደርግ ወደ ታች በማውረድ እና የሹም-ሽር በማድረግ ተሃድሶው ያጠለቀው። የዚህ ውጤት

ነው በኦሮምያና ኢትዮ-ሶማሌ ክልል የተፈጠረው ችግር የበርካታ ኦሮምያዎች ሶማሌዎች ህይወት መጥፋትና መፈናቀል ያስከተለው።

በደቡብ ክልል ከተለመደው የኪራይ-ሰብሳቢነትና ከተወሰኑ ግጭቶች ውጪ አስከፊ የሚባል ችግር የታየበት ባይሆንም እዛ አካባቢም በኮንሶ እንደታየው የከፋ ችግር ቢፈጠር ይህን በሚገባ ገምግሞ ተጠያቂ መሆን ያለበት ተጠያቂ የሚያደርግ ተሃድሶ ይካሄዳል የሚል እምነት የለኝም።

የማጥለቅ ሂደቱ በዚህ ሁኔታ በመቀጠሉ ምክንያት ኢህአዴግ ያሰበውን ዓላማ ሳያሳካ፣ የኢትዮጵያ ህዝብም የጠበቀው ውጤት ሳያገኝ የኪራይ-ሰብሳቢነትና የፖለቲካ ብልሽት የሚያክሙለት ከፌዴራል እስከ ክልሎች በርካታ ዶክተሮች ወደ አመራርነት በማምጣት ነው ተሃድሶው ለማጥለቅ የተሞከረው። በሽታው ግን ከዶክተሮቹ በላይ ነው። ስለሆነም በእኔ እምነት የ1993 ዓ.ም ተሃድሶ መስመር በማጥራትና አገሪቷ የምትመራበት አቅጣጫ በመቀየስ የተሳካ ውጤት ያስመዘገበ ሲሆን፣ የአሁኑ ተሃድሶ ግን በየአካባቢው ህዝብን ከህዝብ ለመነጠልና ለማለያየት ህዝቦችን የተጠናወታቸው ትምክህተኛና ጠባብ አመራሮች የተፈጠሩበት እንጂ በህዝቡ ሰላም፣ በህዝቡ ልማት፣ በህዝቡ አንድነትና ፍቅር ምንም ለውጥ ማምጣት ያልቻለ ጥልቅ ተሃድሶ ነው ቢባል የተጋነነ አይሆንም።

VI. የኢህአዴግ የመፍረስ አደጋና የኢትዮጵያ ህዝብ ቀጣይ ዕጣ ፈንታ

ከህወሓት ምስረታ ጀምሮ ኢህአዴግ በ40 ዓመታት ታሪኩ በኢትዮጵያ በማንኛውም መንግስት ተፈፅሞ የማያውቅ አስገራሚና ድንቅ ድሎች በሁሉም መስክ ተቀናጅቷል። ኢትዮጵያ በ1983ዓ.ም ከነበረ የመበታተን ስጋት ወጥታ ብሄር ብሄረ-ሰቦች ተከባብሮና በአንድነት ተፋቅሮ የሚኖሩባት አገር እንድትወጣ አድርጓል። ቀጣይና ዘላቂነት ያለው የኢኮኖሚ ዕድገት አስመዝግቧል። ለመድብለ ፓርቲ ስርዓት እውቅና የሚሰጥ ሕገ-መንግስት ከማዕደቅ ጀምሮ በተግባርም ምቹ ሁኔታዎች ተፈጥሯል። ነገር ግን በርካታ ድሎች እንደተፈፀሙ ሁሉ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በርካታ ስህተቶች እየተፈፀሙ ይገኛል።

ኢትዮጵያ ኢትዮጵያ ሆና እንድትቀጥል ያደረጋት በኢህአዴግ ውስጥና በአጋሮቹ የነበረ እንደ አለት የጠነከረ ትስስርና ወዳጅነት ነው። በመፈቃቀድ የተመሰረተ አንድነት ነው።

ኢትዮጵያ ከ80 በላይ ብሄር-ብሄረሰቦች ይዛ፣ የተለያዩ እምነቶች ይዛ፣ ብዝሃነትን በሚገባ አስተናግጃ ተምሳሌት ሆና የቆየችው።

ኢህአዴግ በተነሳለት ህዝባዊ ዓላማና ባነገበው ራዕይ ሲገመገም ኢትዮጵያን ለዘላቂ ልማትና እድገት ሊያደርስ የሚችል ድርጅት ነው። አሁን በኢትዮጵያ ካለ ተጨባጭ ሁኔታ ከኢህአዴግ ውጪ የኢትዮጵያ አንድነት ይዞ ኢትዮጵያን ወደ ከፍታ ሊያሸጋግር የሚችል ድርጅት ወይም ፓርቲ የለም የሚል አመለካከት አለኝ። ስለሆነም በቅርብ ጊዜያት ኢህአዴግን በምርጫ በማሸነፍ ስልጣን ይዞ አገርን መምራት የሚችል አቋም ያለው ፓርቲ ይገኛል ማለት ህልም ነው።

ታዲያ እንደዚህ ከሆነ የኢህአዴግ የመፍረስ አደጋ እንዴት ሊከሰት ይችላል? የሚለው ጥያቄ ሊነሳ ይችላል። መልሱ አንድ ነው። ኢህአዴግ ሊፈርስ የሚችለው የኢህአዴግ መለያ ባህሪዎች እና እሴቶች ሲሸረሸሩ ብቻ ነው። ከኢህአዴግ መሰረታዊ ባህሪዎች አንዱ ህዝባዊነት ነው። ህዝባዊነት ሲባል እያንዳንዱ የኢህአዴግ እንቅስቃሴ በህዝብ እይታ ነው የሚፈፀመው። ህዝብን የሚጠቅም ሲሆን ይሰራል፤ ህዝብን የማሳይጠቅም ሲሆን ይቀራል። የኢህአዴግ ህዝባዊነት አንድ ህዝብ ከሌላ ህዝብ አይለይም /አያበላልጥም/፤ ህዝብ ሲሳሳት ከስህተቱ ይማራል እንጂ ህዝብ ተሳስቷል ብሎ ህዝብን አይጎዳም።

በዚህ መነሻ ኢህአዴግ በአሁኑ ጊዜ ህዝባዊነቱ ጠብቆ እየሄደ ነው ወይ ብንል? መልሱ ግልፅ ነው አይደለም ነው። ለምሳሌ በአማራ ክልልና ትግራይ አዋሳኝ ድንበር ምክንያት ስንት ችግር ሲፈጠር የህወሓትና የብአዴን አመራሮች ህዝብን ከማስቀደም መሬትን በማስቀደማቸው ምክንያት በተገቢው ወቅት መፍታት ባለመቻላቸው ከባድ ኪሳራ አስከፍለዋል፤ /በኋላ የተፈታ/ ቢሆንም። በኦሮሚያ እና ኢትዮ-ሶማሌ አዋሳኝ ምክንያት የተፈጠረው ችግር ህዝብን ከማስቀደም፣ ሁለቱም ህዝቦች እኩል ናቸው ብሎ ከማሰብ፣ መሬት በማስቀደማቸው ምክንያት ፤አንዱ ህዝብ ከሌላው ህዝብ በማበላለጣቸው ምክንያት በሁለቱም ወገን ያሉ አመራሮች በፈጠሩት ችግር ለብዙ ህዝብ መስዋዕትነትና መፈናቀል ምክንያት ሁነዋል። በቅርቡ በተለያዩ የኦሮሚያ አካባቢ እየተፈጠሩ ያሉት ችግሮች፣ ችግሮቹን ለይቶ ከመፍታት ከሌላ አካባቢ የመጡ ሰዎች ናቸው የፈጠሩት በማለት አንዱን ህዝብ የራስ ሌላው ህዝብ የሌላ በማስመሰል እየተደረገ ባለው ህዝቦችነት በየአካባቢው ህዝብ እያለቀ ነው። ስለሆነም ኢህአዴግ ህዝብ የሚያይበት አተያይ እየተሸረሸረ ወደ ጠባብና ትምክህተኛ አመለካከትና ተግባር እንዲሁም ወደ ህዝቦችነት እየተቀየረ በመምጣቱ ምክንያት ኢህአዴግ የመፍረስ አደጋ ተጋርጦታል።

ሌላው የኢህአዴግ መርህ ዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት (Democratic centralism) ነው፤ በሃሳብ ፍጭትና በዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት መመራት። በኢህአዴግ በጋራ የተወሰኑ ጉዳዮች በሁሉም ብሄራዊ ድርጅቶችና ክልሎች ተፈጻሚ ማድረግ ነው። አሁን ግን በኢህአዴግ በጋራ አመራር የተወሰኑ ጉዳዮች ብሄራዊ ድርጅቶች ሲሸረሸሯቸው ይታያል። አልፎ አልፎም በተቃራኒ ሲፈፀሙ ይታያል። ለምሳሌ የአዲስ አበባ-ኦሮሚያ ማሰተር ፕላን በኦሮሚያ ማዕከላዊ ኮሚቴ ውሳኔ መሰረት እንዲቀር ተደርገዋል ተብሎ ተገለፀ፤ በጅግጅጋ ዩኒቨርሲቲ የተመደቡ ተማሪዎች ወደ ተለያዩ የኦሮምያ እንዲመደቡ ኦሮሚያ ማዕከላዊ ኮሚቴ ወስነዋል ተብሎ ተገለፀ...ሌላም ሌላም አለ። ስለዚህ ማዕከላዊ ድርጅትና መንግስት ባለበት አገር በየትኛውም አሰራር ነው ኦሮሚያ ለብቻው አገራዊ ውሳኔ የሚወስነው?

እንደዚህ እያልን በሁሉም መስፈርቶች ብንለካቸው የኢህአዴግ አባል ድርጅቶች አንድ አይደሉም፤ የኢህአዴግ መተዳደርያ ደንብ በትክክል በክልሎች እየተተገበረ አይደለም። በጋራ የህይወት መስዋዕትነት የከፈለ ድርጅት የጋራ አገር ለማልማትና ለመምራት አቅቶት እየተቸገረ ይገኛል።

በሁሉም ብሄራዊ ድርጅቶች የተሰገሰጉ ጠባቦች፣ ትምክህተኞችና ጎጠኞች የኢህአዴግ መርህ እየሸረሸሩት ኢህአዴግ ማሸነፍ ኢህአዴግ ሆኖ ነው የሚል ተግባር እየፈፀሙ ነው ያሉት። ስለዚህ አሁን ባለበት ሁኔታ ኢህአዴግ በማዕከል እየተመራ አይደለም ብቻ ሳይሆን ኢህአዴግ ተሸርሽሮ እየፈረሰ ነው ያለው።

በግልፅ ቋንቋ ለመናገር በመቶ-ሺዎች መስዋዕትነት የከፈለ የትግራይ ህዝብ በፀረ-ዲሞክራሲና በፀረ-ኢህአዴግ አካሄድ እየተደቆሰ ነው ያለው። የአማራ ህዝብ በትምክህተኛና ኪራይ-ሰብሳቢ አመራር እየተደቆሰ ነው ያለው። የኦሮሞ ህዝብ በትግሉ የጠፋው የአነግ አስተሳሰብና ተግባር ተመልሶ ሊውጠው ተነስቷል።

በነዚህ ተቃራኒ ኃይሎች ደግሞ ኢህአዴግ መቀጠል አይችልም። ኢህአዴግ ዲሞክራቲክ አንድነቱን ይዞ መቀጠል ካልቻለ ደግሞ የኢትዮጵያ ዕጣ ፈንታ የቀድሞ የዩጉዝላቪያ የመበታተን አደጋ ነው የሚደርስባት። ዩጉዝላቪያ በአንድ ወቅት ጠንካራ አገር የነበረች በአመራር ድክመት ምክንያት የተበታተነች አገር ናት። በኢትዮጵያ የሚከሰት የዘር መጠፋፋትና መበላላት አደጋ በሩዋንዳ ከተከሰተው “ኢንተርሃምወይ” የመበላላት አደጋ የከፋ ነው። ኢትዮጵያ የሚከሰተው የጥፋት ሁኔታ ከሶርያም በላይ ነው።

ይህ የምልበት ምክንያት ኢትዮጵያ ከ26 ዓመታት በፊት ለተወሰነ ጊዜም ቢሆን ማንም እንደፍላጎቱ አድርጎ መምራትና ማስተዳደር ይችል ነበር። በስመ አንድነት የኢትዮጵያ ብሄር-ብሄረ-ሰቦች እና ህዝቦች ለዘመናት ማንነታቸው ተጨፍልቆ ኖሯል። አሁን ግን እነዚህ ህዝቦች በትግላቸው ባስመዘገቡት ድል በማንነታቸው ኮርቶና ተከብሮ ራሳቸውን በራሳቸው ያለ ማንም ጣልቃ ገብነት ማስተዳደር ችሏል። ይህችን አሳልፎ መስጠት የሚችል የለም ለአንድነቱ ለማንነቱ ይሞታታል እንጂ።

እናም እንደ ቀድሞ ኢትዮጵያን በኃይል አንድ አደርጋለሁ የሚል አስተሳሰብ ቦታ የለውም። በሌላ መልኩ ጠባቡ ኃይል ጊዜው የኔ ነውና ተረኛው ገዥ እኔ ነኝ በእኔ ቋንቋ በእምነት ካልተመራህ የሚል አስተሳሰብ ማንም አይቀበለውም፤ ተከብሮና ተፋቅሮ ካልሆነ በስተቀር ማንም አሸናፊ የሚሆን የለም። ከነዚህ ሁለት ፅንፍ አመለካከቶች በተጨማሪ የተደበቀው የሐይማኖት አክራሪነት ሌላ ሰይፍ ይዞ የሚደቀን ይሆናል። ስለሆነም ኢትዮጵያ በእኩልነት የተመሰረተ አንድነት ይዞ ካልቀጠለች ትብተናለች ብቻ ሳይሆን በዓለም ታይቶ የማይታወቅ አሳዛኝ ዕልቂት ይከሰታል።

VII. ከዚህ ችግር ለመውጣት ምን ይደረግ?

7.1. በኢህአዴግ አመራር ውስጥ የሰላ ግምገማ ማድረግ

በኢህአዴግ ምክርቤት ሆነ ስራ አስፈጻሚ ግምገማዎች ሁሉም ይካሄዳሉ። ነገር ግን የሚካሄዱ ግምገማዎች ሁለት መሰረታዊ ችግሮች አሉባቸው። አንድ ኪራይ-ሰብሳቢውና ንፁህ አመራር ሳይለያዩ በጋራ ሁሉም ስለ ኪራይ-ሰብሳቢነት ይዘምራሉ። አንድ ምሳሌ ለማንሳት ሰሞኑ በኦሮምያ በነበረው ሁኔታ ከኦሮሚያ ኮሙኒኬሽን ኃላፊ ጀምሮ ሁሉም የኦሮምያ ሚዲያዎች በኦሮምያ የተከሰተው ችግር የኦሮሞ ደም ሲመጥ የነበረ ኮንትራባንዲስትና ኪራይ-ሰብሳቢው የፈጠው ችግር ነው ይላሉ። ማነው ችግር ፈጣሪ ከተባለ? ማነው ኮንትራባንዲስት? ማነው ኪራይ-ሰብሳቢ? ማነው ደም መጣጭ ከተባለ መልስ ያላቸው አይመስለኝም። ስለዚህ ሌባውና ንፁሁን አመራር ሳይለይ፣ ትምክህተኛውና አብዮታዊው ሳይለይ ጠባቡና አብዮታዊው ሳይለይ፣ የሚደረግ የጅምላ ግምገማ አንዳችም ለውጥ አያመጣም። ስለዚህ ለውጥ መምጣት ካለበት መጀመሪያ በየብሄራዊ ድርጅቱ የሚደረጉ ግምገማዎቹ መቆረጥ ያለበት ቆርጠ፣ መስተካከል ያለበት አስተካክሎ መምጣት ይኖርበታል። በመርፌ ቀዳዳ የሾለኩ ካሉ ደግሞ በኢህአዴግ መድረክ ማጥራት ያስፈልጋል። ይህን መምራት የሚችል ኮር የሚሆን ኃይል ደግሞ በየብሄራዊ ድርጅቱ መፍጠር አስፈላጊ ይሆናል።

ሁለተኛው ችግር በኢህአዴግ በሚደረጉ ግምገማዎች ከልብ የሆኑና ከብሄራዊ ድርጅት አጥር የወጡ የአገርና የህዝብ ተጠቃሚነት የሚያረጋግጡ መሆን ይኖርባቸዋል። እዚህ ውስጥ የሚታይ ዋነኛ ችግር የኢህአዴግ አመራሮች በግል መተማመን ሰፊ ነው እኩል ብሄራዊ ድርጅት እኩል ፀረ-ዲሞክራሲ የሰፈነበት ነው፣ እኩል የብሄራዊ ድርጅት አመራር እኩል ጠባብ ነው፣ እኩል የብሄራዊ ድርጅት ሊቀመንበር ወይም ምክትል እኩል ትምክህተኛ ነው ማለት ይቅር። በግልፅ አንገ ከሆነ አንገ፣ ግንቦት ሰባት ከሆነ ግንቦት ሰባት ነህ ነው መባል ያለበት። በእንደዚህ መልኩ በግልፅ ግምገማ ከተገማገሙ በየብሄራዊ ድርጅቱ የማጥራት ስራ ማስቀጠል።

7.2 በኢህአዴግ አመራርና አባላት የማጥራት ስራ መስራት

ኢህአዴግ በየጊዜው በሚያጋጥመው የአመለካከትና የተግባር ዝቅጠት ምክንያት ምርጥ አመራሮቹ እያጣ የመጣ ድርጅት ነው፣ በተለይ ህወሓት ከ93 ወዲህ ግማሽ የአመራር አካሉ ነው የቀረው። ስለሆነም በየጊዜው የሚበክሉ አመራሮችና አባላት የማጥራት ስራ አስፈላጊ ይሆናል። ከ1997 ዓ.ም በኋላ በርካታ አባላት ወደ ድርጅቱ እንደገቡ ይታወቃል። ወደ አባልነት

የሚመጡ በተለየ መስፈርት መለካት ያስፈልጋል። በተለይ በአሁኑ ወቅት በእኔ ግምት ከ2/3 የኢህአዴግ አመራር በትክክል የኢህአዴግ ዓላማ ይተገብራል የሚል እምነት የለኝም። አንድም ሌባ ነው አልያም ጠባብ ወይ ትምክህተኛ ነው። በአባላት ረገድ ከግማሽ የማያንስ የተለያዩ ጥቅማጥቅሞች አማልለውት የመጣ እንጂ በትክክል የኢህአዴግ ፕሮግራም አንብቦ ተረድቶ የኢህአዴግ ዓላማ አምኖ የመጣ አይደለም።

ስለሆነም በአሁኑ ወቅት አገር ከመበተን ኢህአዴግ ከመፍረስ ለመታደግ ከተፈለገ ጠባብ አመለካከት ሳይሆን ጠባብ ወንፊት ያስፈልጋል። ከብሄራዊ ድርጅት የበላይ ጀምሮ እስከ ተራው አባል የሚፈትሽና የሚያጠራ ወንፊት ያስፈልጋል። ጥልቅ ተሃድሶ ጥልቅ ሊሆን ከሆነ በዚህ በወንፊት ያለፈ ጥቂትና ጥራት ያለው አመራርና አባል ይዞ መሄድ ሲቻል ብቻ ነው። ድርጅቱ ሲጀምርም በጥቂት ሰዎችና በዓላማ ፅናትና ህዝባዊነት ነው የጀመረው አሁንም ቢሆን የዚህ አስተሳሰብ ተከታይ የሚሆን በርካታ ስለሆነ ድርጅቱ በአባላቱና አመራሩ ብዛት ሳይጨነቅ ማጥራት አለበት።

7.3 ችግር ባለባቸው አመራሮችና አባላት የማያዳግም እርምጃ መውሰድ

የአንድን ስርዓት የመፍረስ አደጋ የሚያጋጥመው በውስጥ በሚያጋጥሙ ብልሽት መሆኑ ግልፅ ነው። አንድ በጋንግሪን በሽታ የተያዘ ሰው ቶሎ ጋንግሪን ያለበት ጣት /አካል/ ቆርጦ ካላስወገደው እየተበከለ እየተበከለ በመላ ሰውነት እየተስፋፋ ለሞት ይዳርጋል። የአንድ ድርጅት ህይወትም ከዚህ የተለየ አይደለም። የተወሰነ ክፋል አባሉ ወይም አመራሩ ከተበላሸ እየተስፋፋ እየተስፋፋ፣ ህዝብ ደግሞ ተስፋ እየቆረጠ መጨረሻው ውድቀት ይሆናል።

የኢህአዴግ እጣ ፈንታም በጊዜው ካልተስተካከለ ከዚህ የተለየ አይሆንም። ህዝቡ በኢህአዴግ ያለው እምነት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተሸረሸረ ነው። የዚህ ምክንያት ደግሞ በኢህአዴግ ውስጥ የተሰገሰገው አመራርና አባል በሽታ ነው። ስለዚህ ግንባሩ ምህረት የለሽ ግምገማ ካደረገ ምህረት የለሽ የማጥራት ስራ ከሰራ በኋላ የማያዳግም እርምጃ መውሰድ አለበት። ኢህአዴግ በምክትል ጠቅላይ ሚኒስትሩ ታምራት ላይኔ የጨከነ አሁን በተራ ትምክህተኛና ጠባብ፣ በተራ ፀረ-ዲሞክራትና ጎጠኛ፣ በተራ ሌባ ለምን መጨከን አቃተው? መልሱ ለሁላችን ግልፅ ነው። አብዛኛው ስለተነካካ ማንን አስወግዶ ማን ይዞ ይቅር ነው ጉዳዩ። ነገር ግን ቅድም እንደገለፅኩት ይህ ስርዓት ስርዓት ሆኖ የቀጠለው በጥቂቶች ቆራጥነትና የዓላማ ፅናት ነው።

ስለዚህ አሁንም የሚያሰጋ የለውም። ጥልቅ የሆነ ግምገማና የማጥራት ስራ ከተሰራ በኋላ ልክ የቱርኩ ፕሬዚዳንት ጠይብ ኤርዶጋን የሕግ በላይነት ለማስከበር በጀነራሎችና ተከታዮቻቸው የፈፀሙት የማያዳግም እርምጃ ሁሉ፣ ልክ የሰፔን ማዕከላዊ መንግስት የካታሎንያ ግዛት አመራሮች የሕገ-መንግስት ጥሰት በመፈፀማቸው ምክንያት እንደወሰደው እርምጃ ሁሉ ኢህአዴግም ለህዝቡና ለዓለማው የሚቆረቆር ከሆነ ለግለ-ሰዎች ዝና መበገር የለበትም። ህዝቦች እንደሆነ የአንድ ሳምንት አጀንዳ ከመሆን አያልፉም። ስለሆነም በተጨማሪ መረጃ የተገኘባቸው በቀጥታ ወደ ቃሊቲ እንዲወርዱ ማድረግ የተለያየ ፖለቲካ ሴራ የፈፀሙ ግን ደግሞ ተጨባጭ መረጃ ከሌለ መረጃ እስከሚመጣ መጠበቅ ሳይሆን ፖለቲካዊ እርምጃ መውሰድ። ሂደቱ እንደተለመደው ሳይ ላላ ብሎ ታች መጠንከር ሳይሆን ድርጅቱ እንደ አሳ ከጭንቅላቱ እየሸተተ ስለሆነ ከበላይ አመራር መጀመር አለበት። ከበላይ አመራር የሚጀመረው አበል መጨመር ብቻ ሳይሆን ቅጣትም ከበላይ አመራር መጀመር አለበት። ይህ ተጠናክሮ በሚሄድበት ይህን ስርዓት ማስቀጠል የሚፈልግ ህዝብና አገር ወዳድ በርካታ ስለሆነ ከነዚህ ሆኖችና ከሃዲዎች በኋላ የሚፈጠር ስጋት አይኖርም።

ሕግና ስርዓት ይከበር፣ ሕግና ስርዓት የማያከብር መንግስት ለራሱም ለዜጎቹም አይበጅም። ፀረ-ሕገመንግስት የሚያደርጉ ማንኛውም እንቅስቃሴዎች በሕጉና ስርዓቱ መሰረት ልንም ያስፈልጋቸዋል። ካልሆነ አገር የወሮ-በላ አገር እየሆነች ነው። ሕግና ስርዓት በማክበርና ማስከበር ተግባር መላው የኢትዮጵያ ህዝብ ተባባሪ ነው።

7.4 ከህዝብ ጋር ግልፅ ውይይት ማድረግ

አሁን አሁን ኢህአዴግ ከህዝብ ጋር የሚያደርጋቸው ውይይቶች አሰልፎ እየሆኑ መጥቷል፣ ምክንያቱም ተደጋጋሚ ችግሮች ይነሳሉ፣ ይፈታሉ የሚል በየቦታው ቃል ይገባል መፍትሔ ግን የለም። የዚህ ምሳሌ የመቀሌ ከተማ ንፁህ የመጠጥ ውሃ ጥያቄ ነው። የክልሉ ፕሬዚዳንትና ጠቅላይ ሚኒስትሩ ጨምሮ ተደጋጋሚ ይፈታል የሚል መልስ ተሰጥቶ በተግባር ግን ምም የለም። በመልካም አስተዳደር እጦትና በሙስና ተሰቃይተናል መፍትሔ አምጡልን የማይል አካባቢ የለም፣ ነገር ግን ሰምቶ መዝግቦ እንፈታለን የሚል ቃል ገብቶ ከመሄድ ውጪ ሌላ መፍትሔ የለም። ስለዚህ ህዝቡ የሚፈጠሩ መድረኮች ውጤት አልባ ስለሆኑ ሰልጥቶታል።

እናም ከህዝቡ ጋር የሚደረግ ውይይት በድርጅቱ ውስጥ ጠንክር ያለ ግምገማና የማጥራት ሂደት ተካሂዶ፣ አስፈላጊውን እርምጃ ከተወሰደ በኋላ ከሆነ ህዝቡ አመኔታ ስለሚያሳድር አንድም ያልታዩ ተጨማሪ ችግሮች ያሳያል፤ ሌላው የለውጡ ተካፋይና ባለ ቤት ይሆናል። ስለሆነም አገር መልሶ በማልማት ሂደቱ ዋነኛ ተሳታፊ ማድረግ። በተለያዩ ችግር ምክንያት ከፀረ-ሰላም ኃይልና ፅንፈኛ ተሰልፎ የነበረም ከስህተቱ ተምሮ የለውጡ አጋዥ ይሆናል።

የሚካሄዱ መድረኮች ግን በተለያዩ አደረጃጀትና በተለያዩ የሕ/ሰብ ክፍል መሆን ይኖርባቸዋል። የወጣቶች፣ የሴቶች፣ የአርሶ-አደሮች፣ የአርብቶ አደሮች፣ የሠራተኛ ማህበራት፣ የምሁራን ወዘተ... ለየብቻ ከፋፍሎ ማወያየቱ ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው። በአንድ በኩል የየራሳቸው የህ/ሰብ ክፍል ችግር በግልፅ ለማወቅና ለመፍታት ይመቻል። በሌላ በኩል ደግሞ የሚወክላቸው የሕ/ሰብ ክፍል ማሳመንና ማስረዳት የሚችሉ እነሱ ይሆናሉ።

በዚህ መልኩ ከምልክተ ህዝቡ ውይይት በማድረግ የቀጣይ አቅጣጫዎች በጋራ መቀየስ አስፈላጊ ይሆናል።

7.5 የመድብለ ፓርቲ ስርዓቱ ማጠናከር

በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀፅ 31 ማንኛውም ዜጋ ለማንኛውም ዓላማ ዲሞክራሲያዊ በሆነ መልኩ መደራጀት ይችላል። ከዚህ በተጨማሪም አገሪቱ የምትከተለው ስርዓት መድብለ ፓርቲ ስርዓት /multi-party system/ መሆኑ በግልፅ ተቀምጧል። በተግባርም በተለይ እስከ ምርጫ 1997 ዓ.ም በርካታ ፓርቲዎች የተወከሉበት ፓርላማ ተቀቅሯል። በርካታ ፓርቲዎችም በአገሪቱ ሕገ-መንግስትና በሰላማዊ መንገድ እየተንቀሳቀሱ ይገኛሉ።

ነገር ግን የመድብለ ፓርቲ ስርዓቱ ከዚህ በላይ መጠናከር አለበት። መንግስት ሁሉም ፓርቲዎች በእኩልነት ማየት መቻል አለበት። የምርጫ ቦርድ ሁሉም ፓርቲዎች በእኩልነት ማየትና መደገፍ አለበት። የዲሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ አራማጆች ነን የሚሉት ሊበራሎች እንደሚሉት በአንድ አገር ዲሞክራሲ አለ ሊባል ከሆነ ቢያንስ ሁለት ፓርቲዎች በፓርላማ ወንበር ሊኖራቸው ይገባል። የምርጫ ውድድሩ ለሁሉም እኩል መሆን አለበት። ስለሆነም እዚህ አካባቢ በተለይ ከምርጫ 2002 ዓ.ም በኋላ ያለው የዲሞክራሲ ሁኔታና የመድብለ ፓርቲ ስርዓት ሁኔታ በሚገባ ተፈትሾ መስተካከል አለበት። በሕገ-መንግስት የተቀመጠው የአብላጫ

ድምፅ አሰራርም ከሕግ አንጻር ክፍተት ባይኖረውም፣ ከአሳታፊነት አንጻር ታይቶ አሁን ኢህአዴግ በወሰደው ጅምር ተጠናክሮ መስተካከል አለበት።

ለተቃዋሚ ፓርቲ ያለ አተያይም በሚገባ መፈተሽ አለበት ተቃዋሚ ፓርቲዎች እንደ ጠላት የማየትና የመፈረጅ ሁኔታ በሚገባ ተገምግሞ መስተካከል አለበት። ይህን ሂደት ተስተካክሎ በምርጫ ተወዳድሮ ላሸነፈ ዕውቅና መስጠት ደግሞ የስልጣኔ መገለጫ መሆን ይኖርበታል።

በዚህ መልኩ የመድብለ ፓርቲ ስርዓቱ ተጠናክሮ፣ የተለያዩ አመለካከት ያላቸው ዜጎች የሚወከሉበት ስርዓት ካልተፈጠረ ህዝቡ ወደ ጎዳና ወጥቶ ማመፁ አይቀርም። ለምሳሌ የምርጫ 2007 ዓ.ም ውጤት በምናይበት መቶ በመቶ ኢህአዴግ አሸነፈ፣ ኢህአዴግ ያልመረጠ አመለካከት በፓርላማ መደመጥ አልቻለም፣ ስለሆነም ያለው አማራጭ ድምፁ በጎዳና ወጥቶ ማሰማት ሆነ የዚህ ውጤት ደግሞ አስከፊ ሆነ። እናም የመድብለ ፓርቲ ስርዓት ማጠናከር ለነገ የሚባል ስራ አይደለም።

7.6 አገራዊ የሰላም፣ የዲሞክራሲና የልማት አቅጣጫ የሚያሳይ ማኒፌስቶ በመቅረፅ ወደ ተግባር መግባት

የኢህአዴግ ፕሮግራም ግልፅ ነው፣ የኢህአዴግ የልማት፣ የዲሞክራሲና የሰላም ፓሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ግልፅ ናቸው። ግልፅ ብቻ ሳይሆኑ አገሪቷ ከነበረችበት የድህነትና ጎሳ-ቀርነት ሁኔታ በማውጣት እዚህ ደረጃ ማድረስ የቻሉ ናቸው። ነገር ግን በፕሮግራም፣ በፖሊሲ፣ በስትራቴጂ ደረጃ ባይሆንም በማኒፌስቶ ደረጃ አሁን ካለንበት የችግርና የመፍረስ አደጋ ወጥተን በሰላም ምን አይነት ቁመና ይኖረናል፣ በልማት የት መድረስ አለብን፣ በዲሞክራሲ ስርዓት ግንባታ የት መድረስ አለብን? የሚልና ህዝቡን የሚያነቃቃ ማኒፌስቶ ተቀርጾ ለህዝቡ ይፋ መደረግና መተግበር አለበት።

7.7 የሚድያና የኮሙኒኬሽን ስርዓቱ ማስተካከል

በዘመናዊው ዓለም የሚድያና የኮሙኒኬሽን ስራ ተፅዕኖ ከሚነገርለት በላይ ነው። ሚድያና የኮሙኒኬሽን የአንድን አገር የአንድን ህዝብ ወይም የአንድ መንግስት ወይም ፓርቲ ገፅታ በመገንባትም ሆነ በማጠልሸት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያበረክታል። ዓለማችን በሚድያና የኮሙኒኬሽን ተግባራት በተለያዩ ጊዜ ተጠቃሚም ተጎዳም ስትሆን ትስተዋላለች፣ ስለሆነም

የሚደያ ምሁራን ሚደያ ባለ ሁለት ስለት ያለው ጎራዴ ስለሆነ በጥንቃቄ መመራትና መገራት አለበት ይላሉ። ሚደያ ለህዝቦች ጥቅም እንጂ ለህዝቦች ጥፋት መዋል የለበትም ብሎም ይከንናሉ።

ሚደያ ነፃ ሆኖ የሕ/ሰብ ችግሮች በግልፅ በማውጣት የመንግስታት ስርዓታቸው እንዲያስተካክሉም ያደርጋል፤ በመንግስት የሚሰሩ ስራዎች ለህዝብ የሚጠቅሙ ነገሮች በትክክል ለህዝብ እንዲደርሱ በማድረግም ዓይነተኛ አስተዋፅኦ አለው። በዚህም ምክንያት ነው ዲሞክራሲያዊ መንግስታት በሕገ-መንግስታቸው የሚደያ ነፃነት የሚፈቅዱ።

በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀፅ 29 ንኡስ አንቀፅ 3 የሚደያ ነፃነት ተፈቅዷል፤ በአገራችን ለመጀመርያ ጊዜም ተግባራዊ ተደርጓል። ይህን ሕገ-መንግስታዊ መብታቸው በመጠቀም በኢትዮጵያ በርካታ ኤሌክትሮኒክ እና ፕሪንት ሚደያዎች በዚህ 26 ዓመታት ታይቷል። ጥሩ ነገሩ እንዳለ ሆኖ በርካታዎቹ ሚደያዎች ግን ከስማቸው ጀምሮ ለጥፋት የተነሱ ናቸው።

ሚደያ ለጥፋት ተግባር ጥቅም ላይ ሲውል ደግሞ የሚፈፀመው ጥፋት በጣም ዘግናኝ ነው የሚሆነው፤ ለምሳሌ በዓለም ከታዩ አስከፊ ጥፋቶች አንዱ የሩዋንዳው “Genocide” ሁሌም ተጠቃሽ ነው። በሩዋንዳ የሚገኙ ሚደያዎች ይህን የዘር ጭፍጨፋ ለማካሄድ ዓመት ሙሉ ሳያቋርጡ የማጥላላትና ገፅታን በማበላሸት ሰርቷል፤ የተጨፈጨፈው ዘር በረሮ ነው በመርገጥ ካልጠፋ አገር ያበላሻል እያሉ ሰብከዋል፤ በመጨረሻም የሁለት ዘሮች የመጠፋፋት ተግባር ነው የተፈፀመው።

በሌላው ዓለምም የማይፈልጉት ስርዓት ወይ መንግስታት ወይም ዘር ለማጥፋት መጀመርያ የሚጠቀሙበት ስልት በሚደያ ተጠቅሞ የማጥላላት ስራ ነው። ለምሳሌ የነ CNN, BBC, ALJEZIRA, አብዛኛው ተግባራቸው በአገራቸውም ይሁን በሌላ ዓለም የማይመቻቸው ወይም የማይፈልጉትን ለማጥፋት የመጀመርያው የጥቃት ስራ ማጥላላት ነው። በቅርብ ጊዜ በነ ሊቢያ፣ ሶርያ ያደረጉት ዘመቻ ሁላችን የምናውቀው ነው።

በአገራችንም የሚደያ ተፅእኖ በ1997 ምርጫ በግልፅ ታይቷል፤ አብዛኛው ቅስቀሳው ዘርን መሰረት ያደረገ የጥፋት ቅስቀሳ ነበር። አሁን ደግሞ በሶሻል ሚደያ በመታገዝ በየጊዜው እየተፈፀሙ ያሉት ድርጊቶች ውጤታቸው እያየነው ነው። በኢትዮጵያ ደግሞ የባለ የሚያደርገው አንዳንድ የመንግስት ሚደያዎች በዚህ ተግባር ተሳታፊ እየሆኑ መምጣታቸው

ነው። ለምሳሌ በጎንደር በተደረገ የትግራይ ተወላጆችና የቅማንት ጭፍጨፋ የአማራ ማስ-
ሚድያ ቀለል አርጎ ነው ያለፈው። በጎንደር ለነበረው የመጀመርያው ሰልፍ ሕገ-መንግስቱን
በግልፅ የሚቃረን መፈክሮች እየተሰሙ የኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ እየተረገጠ ፍፁም ሰላማዊ
ነበር ተብሎ የተዘገበው። ሌላው ዘንድሮ በተከበረው የኢሬቻ በዓል ሕገ-መንግስቱን የሚቃረኑ
በርካታ ተግባራት ተፈፀሟል፤ የኦነግ ባንዲራ በግልፅ ተወሰደባል ነገር ግን አሁንም በEBC
ሆነ OBN ሰላማዊ በሆነ መንገድ ኢሬቻ ተከብሯል ተብሎ ታለፈ። ቀጠለና በኦሮምያ አንዳንድ
አካባቢዎች ለተፈፀሙ የጥፋት ድርጊቶች የኦሮምያ ሚድያ ማውገዝ ሲገባው በኮሙኒኬሽን
ኃላፊው አማካኝነት ከሌላ ብሄር የመጡ ሰዎች የቀሰቀሱት ነው በማለት የማባባስ ስራውን
ቀጠለ። ከዚህ በኋላ በኦሮምያ እየተፈፀመ ላለው የዘር ጭፍጨፋ ተጠያቂው የኦሮምያ ሚድያ
ነው ቢባል ምን ይገርማል። በሌላ በኩል በኦሮምያና በሶማሊያ ክልል ለተፈፀሙ ኢ-ሰብአዊ
ድርጊቶች የሁለቱም ክልሎች የኮሙኒኬሽን ኃላፊዎች ቀጥተኛ አስተዋፅኦ ነበራቸው።

ስለሆነም ሚድያ በትክክል ካልተመራ ውጤቱ ከሩዋንዳው ኢንተርሃምወይ የባሰ
ስለሚሆን ሚድያው በዕውቀት በብቃትና እንዲሁም በቁርጠኝነት መመራት አለበት። ከሕገ-
መንግስቱ ውጪ ለሚሄዱ አካላትም ሆነ ግለ-ሰዎች ሕጋዊ እርምጃ መውሰድ አለበት ከአገር
በላይ ከህዝብ በላይ ማንም የለም።

VIII. ማጠቃለያ

በአሁኑ ጊዜ በኢትዮጵያ ያለው ሁኔታ ለመረዳት የፖለቲካ ተንታኝ፣ ወይም የታሪክ ምሁር ወይም የደህንነት አባል መሆን አይጠይቅም። በኢትዮጵያ የምትኖር ኢትዮጵያዊ መሆን ብቻ በቂ ነው። ስለሆነም አገራችን ያለችበት ሁኔታ በጣም ከባድና አስፈሪ ነው። በ100ሺዎች የህይወት መስዋዕትነትና የአካል ጉዳት የተገኘ ሰላም እየታወከ ይገኛል። ሰላም በሌለበት ሁኔታ ደግሞ ሁሉም በአንድ ቀን ባዶ እንደሚሆን የ2008ቱ መጨረሻ በሰበታ የተፈጠረ ሁኔታ ብቻ ማስታወስ በቂ ነው።

መንግስት የዜጎቹን ደህንነት የመጠበቅ ግዴታ አለበት፣ ይህን ማድረግ ካልቻለ አገሪቱን የመምራት ኃላፊነት ነው ማስረከብ ያለበት። በየጊዜው የዜጎች ህይወት እየተቀጠፈ በሰበር ዜና መሰማት የሚፈልግ ዜጋ የለም።

ስለዚህ በጽሑፍ የተጠቃቀሱ ችግሮችና ሌሎች ያልተጠቀሱ ነገር ግን ኢህአዴግ በየጊዜው የሚገመግማቸው ችግሮች ጊዜ ሳይሰጥ መፈታት አለባቸው። መፈታት ያለባቸው የስራው አንድ አካል ስለሆነ ብቻ ሳይሆን አገራችን ጊዜ በማይሰጥ ሁኔታ የመብተን አደጋ ስላጋጠማት ነው። የሚመለከተው አካል በዚህ ጊዜ የማይሰጥ ሁኔታ ካልተረባረበ ማንም የታሪክ ተጠያቂ ከመሆን እንደማያመልጥ ማወቅና መረዳት አለበት።

በአገራችንና በህዝባችን ሁኔታ እንቅልፍ ማጣት አለብን!

ድል ለኢትዮጵያ ህዝብ!

ክብር ለትግሉ ሰማዕታት!